

УДК 3.072.3:35:004:316.42:502.131.1

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.201.264-268>**Богач Ю.А.**

кандидат економічних наук

Західноукраїнський національний університет

Bohach Yurii

PhD in Economic Sc.

West Ukrainian National University

<https://orcid.org/0000-0002-6739-5583>

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Констатовано, що цифровізація діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС), є необхідною передумовою для досягнення сталого розвитку територіальних громад, інструментом підвищення їх інституційної спроможності та забезпечення якісного державного сервісу відповідно до сучасних стандартів і вимог інформаційного суспільства. Вказано на низку стратегічно важливих факторів, що визначають сучасні тенденції розвитку публічного управління (необхідність: підвищення ефективності та прозорості управлінських процесів, забезпечення доступності послуг для громадян, адаптації до викликів цифрової економіки, імплементації принципів сталості у роботу ОМС й забезпечення стійкого розвитку територіальних громад). Розкрито рольове навантаження цифровізації у діяльності ОМС. Систематизовано основні напрями і переваги цифровізації у досягненні цілей сталого розвитку. Встановлено взаємозв'язок цифрової трансформації з розвитком електронної демократії (розкривається через: активне залучення громадян до процесів прийняття управлінських рішень; формування і реалізацію соціально-економічної і екологічної політик; контроль за діяльністю місцевих органів влади і ОМС). Визначено, що інтеграція цифрових технологій у діяльність ОМС, створює нові можливості для утвердження принципів відкритого врядування та електронної демократії (відбувається через: забезпечення доступу громадськості до інформації про роботу ОМС; використання електронних інструментів громадської участі (онлайн-опитування, громадські консультації, електронні петиції) тощо). Наголошено на існуючих загрозах для електронної демократії, які повинні бути нівельовані й усунуті (маніпуляції результатами онлайн-опитувань та електронного голосування; дезінформація та фейки, що формують хибну громадську думку (передусім, через соцмережі); цифрова нерівність; недосконалість нормативно-правового супроводу; недовіра громадян до цифрових інструментів демократії та інші). Акцентовано на значимості розвитку цифрової інфраструктури територіальних громад в контексті цифровізації діяльності органів місцевого самоврядування.

Ключові слова: цифровізація, електронна демократія, органи місцевого самоврядування, сталий розвиток, цифрова інфраструктура.

DIGITALIZATION OF LOCAL GOVERNMENT ACTIVITIES AS A TOOL FOR ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES

It has been established that the digitalization of local self-government bodies (LSGs) is a necessary prerequisite for achieving sustainable development of territorial communities, a tool for enhancing their institutional capacity, and a means of ensuring the provision of high-quality public services in accordance with modern standards and the demands of the information society. A number of strategically important factors determining current trends in public administration development are identified, including the need to: increase the efficiency and transparency of management processes; ensure accessibility of services for citizens; adapt to the challenges of the digital economy; implement sustainability principles in the work of LSGs; and support the sustainable development of territorial communities. The role of digitalization in the activities of LSGs is explored. The main directions and advantages of digitalization in achieving sustainable development goals are systematized. The relationship between digital transformation and the development of electronic democracy is revealed through: active citizen participation in decision-making processes; the formation and implementation of socio-economic and environmental policies; and oversight of the activities of local authorities and LSGs. It is determined that the integration of digital technologies into the activities of LSGs creates new opportunities for the implementation of the principles of open governance and electronic democracy. This occurs through ensuring

public access to information about LSG activities and the use of electronic tools for civic participation (online surveys, public consultations, electronic petitions, etc.). Attention is drawn to the existing threats to electronic democracy that must be mitigated and eliminated, such as manipulation of online survey and e-voting results; disinformation and fake news that distort public opinion (especially through social media); digital inequality; inadequacies in the legal and regulatory framework; and public distrust in digital democratic tools. Emphasis is placed on the importance of developing the digital infrastructure of territorial communities in the context of the digitalization of local self-government activities.

Keywords: digitalization, electronic democracy, local self-government bodies, sustainable development, digital infrastructure.

JEL Classification: H83, O33, Q56, R58.

Постановка проблеми. Цифровізація діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС) є необхідною передумовою для досягнення сталого розвитку територіальних громад, інструментом підвищення їх інституційної спроможності та забезпечення якісного державного сервісу відповідно до сучасних стандартів і вимог інформаційного суспільства. Також цифровізація діяльності органів місцевого самоврядування обумовлюється сучасними викликами публічного управління, необхідністю підвищення ефективності управлінських процесів, забезпечення прозорості влади, доступності адміністративних послуг для громадян і розвитку демократичних інститутів на місцевому рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки [1] констатує, що «основна мета цифровізації полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні» [1].

Через те, що сьогодні необхідними є технологічна модернізація й оновлення інструментарію реалізації стратегічного бачення сталого розвитку територіальних громад, що поєднує ефективність управління, інклюзивність процесів та екологічну відповідальність, – питання цифровізації діяльності органів місцевого самоврядування як інструменту забезпечення сталого

розвитку територіальних громад потребує поглибленого дослідження.

Метою статті є обґрунтування системного бачення і необхідності цифровізації діяльності органів місцевого самоврядування як передумови досягнення цілей сталого розвитку.

Виклад основних результатів дослідження. Цифровізація діяльності органів місцевого самоврядування зумовлюється низкою стратегічно важливих факторів, що визначають сучасні тенденції розвитку публічного управління, зокрема, необхідністю підвищення ефективності та прозорості управлінських процесів, забезпечення доступності послуг для громадян, адаптації до викликів цифрової економіки, імплементації принципів сталості у роботу ОМС й забезпечення стійкого розвитку територіальних громад.

Також «цифровізація органів місцевого самоврядування є новим етапом у розвитку місцевого самоврядування, яка дає можливість суттєво підвищити його результативність в рамках загального тренду формування цифрового суспільства не тільки в Україні, а й у світі. Цифровізація місцевих послуг пов'язана із застосуванням цифрових технологій в адміністративні процеси – виявлення й планування проблем, моніторинг та оцінка результатів, модифікація рішень» [2].

Роль цифровізації у діяльності органів місцевого самоврядування розкриває табл. 1.

Таблиця 1

Роль цифровізації у діяльності органів місцевого самоврядування

№ з/п	Роль цифровізації
1	Вона є важливим інструментом модернізації публічного управління, елементом якого є органи місцевого самоврядування, що сприяє активному використанню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності ОМС. Це дозволяє: автоматизувати управлінські процеси, спрощувати процедури прийняття рішень, прискорювати опрацювання інформації та ефективніше використовувати ресурси.
2	В умовах своєї інтеграції векторів руху України та впровадження принципів належного врядування цифровізація стає ключовим чинником підвищення відкритості, підзвітності та прозорості діяльності ОМС. Використання цифрових сервісів уможливує отримання громадянами якісних адміністративних послуг у зручному форматі, брати участь у процесах управління територіальним розвитком через інструменти електронної демократії.
3	Значимість цифровізації посилюється необхідністю адаптації ОМС до нових викликів, пов'язаних із глобалізаційними процесами, кризовими явищами та війною в нашій державі, що вимагають оперативного реагування й прийняття управлінських рішень на основі сучасних технологічних рішень.
4	Вона сприяє підвищенню конкурентоспроможності територіальних громад, створенню сприятливого інвестиційного клімату у них та розвитку інноваційної економіки на місцевому рівні. Вона дозволяє впроваджувати ефективні моделі смарт-врядування, покращувати якість життя місцевих жителів та сприяти формуванню високого рівня соціальної згуртованості.

Джерело: сформовано автором

Цифровізація діяльності ОМС є важливим інструментом досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), визначених Генеральною Асамблеєю ООН у порядку

денному «Порядок денний сталого розвитку до 2030 року». Вона сприяє підвищенню ефективності управління територіальними громадами, забезпеченню

відкритості влади, раціональному використанню ресурсів території та залученню громадськості до процесів прийняття рішень.

Основні напрями і переваги цифровізації у досягненні цілей сталого розвитку ілюструє табл. 2.

Таблиця 2

Основні напрями і переваги цифровізації у досягненні цілей сталого розвитку

№ з/п	Напрями і переваги
1	Сприяння сталому розвитку територіальних громад (ЦСР 8, 9) - скорочення бюрократичних бар'єрів через цифровізацію спрощує відкриття бізнесу та ведення підприємницької діяльності, що сприяє створенню нових робочих місць і розвитку малого та середнього підприємництва (МСП); - залучення інвесторів завдяки прозорим і швидким адміністративним процедурам активізує інвестиційну діяльність, що прямо підтримує економічне зростання; - формування конкурентного середовища завдяки цифровим сервісам та відкритому доступу до інформації підвищує продуктивність і ефективність ринку праці, що також є складовою ЦСР 8. - впровадження інноваційних цифрових рішень (Smart City, е-сервіси) сприяє розвитку сучасної інфраструктури та підвищенню інвестиційної привабливості територіальних громад; - цифровізація сприяє створенню сучасної цифрової інфраструктури для бізнесу.
2	Забезпечення якісної освіти та розвиток людського потенціалу (ЦСР 4) - цифрові технології дозволяють розширювати доступ до освітніх послуг, у тому числі через розвиток дистанційної освіти та онлайн-платформ для підвищення кваліфікації працівників ОМС.
3	Сприяння інклюзивному та справедливому суспільству (ЦСР 10, 16) - цифровізація розширює можливості участі громадян у прийнятті рішень за допомогою електронної демократії (е-консультації, електронні петиції, громадський бюджет), що сприяє посиленню інклюзивності та прозорості в управлінні й відповідає ЦСР 10 «Скорочення нерівності»; - відкритість даних та електронні сервіси підвищують рівень підзвітності органів влади перед суспільством, зміцнюють довіру громадян, сприяють зменшенню корупції.
4	Покращення якості життя населення (ЦСР 3, 11) - імплементація цифрових послуг у сферах охорони здоров'я і соціального захисту підвищує доступність та якість життєво важливих для населення послуг; - цифрові інструменти в управлінні міською інфраструктурою (енергетичний менеджмент, транспорт, водопостачання) сприяють формуванню безпечних, інклюзивних територіальних громад.
5	Раціональне використання природних ресурсів і забезпечення екологічної стійкості території (ЦСР 6, 7, 13) - «розумні» системи моніторингу водних ресурсів забезпечують своєчасне виявлення забруднення води, нераціонального використання водних ресурсів; - цифрові платформи управління водопостачанням підвищують ефективність розподілу води, особливо в регіонах із дефіцитом водних ресурсів; - електронні сервіси для громадян полегшують доступ до послуг водопостачання, інформують населення про якість води; - цифрові платформи управління енергоефективністю сприяють скороченню енергоспоживання в промисловому виробництві через автоматизацію процесів; - розумні енергетичні мережі оптимізують виробництво, розподіл і споживання енергії, сприяючи ефективному використанню відновлюваних джерел енергії; - цифровізація в управлінні викидами CO ₂ дозволяє відстежувати та контролювати парникові викиди, допомагає підприємствам досягати вуглецевої нейтральності; - цифрові сервіси для підвищення екологічної свідомості (мобільні додатки та платформи для відстеження особистого вуглецевого сліду) спрямовані на стимулювання екологічно дружньої поведінки населення.
6	Зміцнення партнерств і міжнародного співробітництва (ЦСР 17) - розвиток цифрової інфраструктури сприяє інтеграції територіальних громад у національні та міжнародні цифрові платформи, що відкриває нові можливості для залучення інвестицій, участі в грантових програмах та обміну кращими практиками сталого розвитку.

Джерело: сформовано автором

Таким чином, цифровізація діяльності ОМС через підвищення результативності публічного управління, забезпечення соціальної справедливості, сприяння економічному зростанню та збереження довкілля й природоресурсного потенціалу територіальних громад є ключовим чинником досягнення ЦСР.

Цифровізація є ключовим чинником й інструментом модернізації органів місцевого самоврядування, оскільки сприяє автоматизації управлінських процесів, впровадженню сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, підвищенню якості надання послуг та ефективному використанню ресурсів територіальних

громад. Крім того, цифрова трансформація пов'язана з розвитком електронної демократії, яка розкривається через: активне залучення громадян до процесів прийняття управлінських рішень; формування і реалізацію соціально-економічної і екологічної політик; контроль за діяльністю місцевих органів влади і ОМС.

Як зазначає авторка наукової публікації [3], «цифрова демократія вже частково присутня в Україні. Завдяки цифровим інструментам громадяни мають доступ до відкритих даних, можуть відстежувати витрачання бюджетних коштів та контролювати діяльність чиновників. Так, петиція на сайті Президента з

вимогою відкрити декларації держслужбовців швидко набрала 83 тисячі голосів із потрібних 25 – і декларації відкрили. Завдяки публічним реєстрам українські журналісти регулярно виявляють зловживання в закупівлях» [3].

Інтеграція цифрових технологій у діяльність ОМС створює нові можливості для утвердження принципів відкритого врядування та електронної демократії через:

- забезпечення доступу громадськості до інформації про роботу ОМС;
- використання електронних інструментів громадської участі (онлайн-опитування, громадські консультації, електронні петиції);
- розвиток механізмів електронного громадського бюджету, що уможливорює безпосередню участь жителів територіальних громад у розподілі бюджетних коштів і контролі за їх використанням;
- побудову дієвих каналів зворотного зв'язку з громадськістю (цифрові платформи та мобільні застосунки);
- підвищення правової обізнаності громадян.

Поряд із цим, «попри деякі очевидні позитивні аспекти, електронна демократія має низку неприємних ризиків: вразливість до технічних несправностей, кібератак, витоки конфіденційних даних. Всі вони ставлять під сумнів її корисність як механізму забезпечення справжнього народовладдя» [3].

Загрозами для електронної демократії також є:

- інформаційна безпека (загроза маніпуляції результатами онлайн-опитувань та електронного голосування тощо);
- маніпуляції в інформаційному середовищі (просторі) (дезінформація та фейки, що формують хибну громадську думку (передусім, через соцмережі) тощо);
- цифрова нерівність. Так, «подолання цифрового розриву – це складне завдання, яке вимагає комплексного підходу і тривалих зусиль. Необхідно інвестувати в розвиток інфраструктури, особливо в сільській місцевості, та забезпечити доступ до інтернету за доступними цінами. Створити програми навчання цифрових навичок для різних вікових груп, особливо для старших людей. Без цього не вийде забезпечити рівні можливості для всіх членів суспільства в умовах цифрової трансформації» [3];
- недосконалість нормативно-правового супроводу (відсутні єдині міжнародні стандарти забезпечення чесності електронного голосування та ін.);
- недовіра громадян до цифрових інструментів демократії.

Важливо, що цифровізація публічного управління, діяльності ОМС зазнає розвитку. Це обумовлено множиною причин, однією з яких є необхідність адаптації до викликів війни.

Як зазначено у джерелі [4] «війна змінила вектор роботи Мінцифри. Попри всі виклики повномасштабної війни, в Україні продовжують будувати зручну

цифрову державу, упроваджувати революційні реформи та цифровізувати кожну сферу життя українців. Під час повномасштабної війни з'явилася велика кількість послуг, орієнтованих під реальні, серед них: надання допомоги за програмою «єПідтримка»; відновлення втрачених документів; гранти на підтримку ветеранів та членів їхніх сімей, бізнесу, який постраждав під час війни тощо (з можливістю подати заявку онлайн); надання допомоги ВПО; відшкодування пошкодженого або знищеного майна тощо» [4].

Цифровізація діяльності органів місцевого самоврядування вимагає розвитку цифрової інфраструктури територіальних громад (встановлення Wi-Fi-зон, розвиток Smart City технологій (розумне освітлення, енергооблік), цифрові мапи ресурсів територіальних громад для стратегічного планування тощо).

У контексті цього звернемося до інформації джерела [5] такого змісту: «Мінцифра опублікувала результати цифровізації регіонів та громад України за I квартал 2025 року. Щодо громад, середній Індекс цифрової трансформації – 16 балів зі 100 можливих. Найвищі результати у Криворізькій (62,97), Вінницькій (62,75), Тернопільській (60,35), Львівській (55,61) та Харківській (54,57) громадах. Громади досягли найкращих результатів у цифровізації публічних послуг і розвитку цифрових навичок, однак цифрова інфраструктура та економіка залишаються найслабшими напрямками. Серед головних результатів громад за I квартал: 85 громад мають індустриальні парки; у 43% ІТ-підприємствах керівниці – жінки; у середньому по Україні громади оцифрували свої послуги для бізнесу на рівні 10%; 80 000 лікарів, 240 000 вчителів шкіл і 88 000 працівників ОМС пройшли Цифрограм; майже 12 000 населених пунктів під'єднано до волоконно-оптичних мереж, а 23 000 населених пунктів забезпечено мобільним зв'язком 4G; 166 громад мають інтегровану систему відеоспостереження; 3 300 садочків упровадили електронну чергу із зарахування дитини до закладу; 1 280 лікарні впровадили онлайн-запис до лікарів» [5].

Таким чином, розвиток цифрової інфраструктури є фундаментальною передумовою для реалізації цифровізації органів місцевого самоврядування та впровадження електронної демократії, що, у свою чергу, сприяє підвищенню якості публічних послуг, зміцненню довіри громадян до влади й забезпеченню сталого розвитку громад.

Висновки. Отже, цифровізація діяльності ОМС як передумова досягнення цілей сталого розвитку сприяє підвищенню ефективності управлінських процесів, створює інституційні передумови для реалізації принципів електронної демократії, активізує громадську участь в управлінні територіальними громадами, зміцнює демократичні засади публічного управління, забезпечує прозорість і підзвітність ОМС, сприяє впровадженню інноваційних підходів до вирішення соціально-економічних і екологічних проблем на місцевому рівні.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018р. № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>.
2. Бречко, О., Кривокульська, Н. (2023). Вплив цифрової трансформації на досягнення екологічних цілей сталого розвитку України. *Modeling the development of the economic systems*, No. 4. Pp. 201–209. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-28>.
3. Гавкалова Н. (2023). Переваги використання цифровізації місцевого самоврядування: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конференції учених та студентів «Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства», (7-8.12.2023). Тернопіль.: ТНТУ, С. 31–33. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/44127>.
4. Карпенко О.В., Денисюк Ж.З., Наместнік В.В. та ін. (2020). Цифрове врядування: монографія. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 336 с. URL: [https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5055/Monografia_Tsyfrove_vryadyvannya_2020%20\(1\).pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5055/Monografia_Tsyfrove_vryadyvannya_2020%20(1).pdf?sequence=1&isAllowed=y).
5. Рикович М. (2023). Цифровізація управлінської діяльності органу місцевого самоврядування: тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конференції учених та студентів «Цифрова економіка як фактор інновацій та сталого розвитку суспільства», (7-8.12.2023). Тернопіль.: ТНТУ, С. 127–128. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/43253?locale=fr>.
6. Корженкова І., Карпенко А. (2024). Електронна демократія: плюси, мінуси, підводні камені. URL: <https://tyzhden.ua/elektronna-demokratiia-pliusy-minusy-pidvodni-kameni/>.
7. Сергієнко А. (2024). Хронологія цифровізації України: як «Держава у смартфоні» підкорює світові рейтинги. URL: <https://speka.media/xronologiya-cifrovizatsiyi-ukrayini-yak-derzava-u-smartfoni-pidkoryuje-svitovi-reitingi-9xr37d>.
8. Цифровізація регіонів і громад: перші вимірювання 2025 року. (2025). URL: <https://www.decentralization.ua/en/news/19603>.

References:

1. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyvrovoi ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018-2020 roky [On approval of the Concept of Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated January 17, 2018 No. 67-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
2. Brechko, O., & Kryvokulska, N. (2023). Vplyv tsyvrovoi transformatsii na dosiahnennia ekolohichnykh tsilei staloho rozvytku Ukrainy [The impact of digital transformation on achieving Ukraine's environmental sustainable development goals]. *Modeling the development of the economic systems*, No. 4. Pp. 201–209. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-28>. [in Ukrainian].
3. Havkalova, N., & Yeriomka, D. Perevahy vykorystannia tsyvrovizatsii mistsevoho samovriadyvannia [Advantages of using digitalization of local self-government]: materials of the IV International Scientific and Practical Conference of Scientists and Students «Digital Economy as a Factor of Innovation and Sustainable Development of Society», (7-8.12.2023). Ternopil.: TNTU, 3p. 31–33. Retrieved from: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/44127>. [in Ukrainian].
4. Karpenko O.V., Denisyuk Zh.Z., Namestnik V.V. et al. (2020). Tsyfrove vriadyvannia [Digital Governance]: monograph. Kyiv: IDEA PRINT, 336 p. Retrieved from: [https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5055/Monografia_Tsyfrove_vryadyvannya_2020%20\(1\).pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5055/Monografia_Tsyfrove_vryadyvannya_2020%20(1).pdf?sequence=1&isAllowed=y). [in Ukrainian].
5. Rykovich, M. (2023). Tsyfrovizatsiia upravlinskoi diialnosti orhanu mistsevoho samovriadyvannia [Digitalization of administrative activities of local government bodies]: theses of the IV International Scientific and Practical Conference of Scientists and Students «Digital Economy as a Factor of Innovation and Sustainable Development of Society», (7-8.12.2023). Ternopil: TNTU, Pp. 127–128. Retrieved from: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/43253?locale=fr>. [in Ukrainian].
6. Корженкова І., Карпенко А. (2024). Elektronna demokratiia: pliusy, minusy, pidvodni kameni [Electronic democracy: pros, cons, pitfalls]. Retrieved from: <https://centreua.org/analiz-rishen/13605/>. [in Ukrainian].
7. Sergienko A. (2024). Khronolohiia tsyvrovizatsii Ukrainy: yak «Derzhava u smartfoni» pidkoryuie svitovi reitynhy [Chronology of Ukraine's digitalization: how the «State in a smartphone» conquers world rankings]. Retrieved from: <https://speka.media/xronologiya-cifrovizatsiyi-ukrayini-yak-derzava-u-smartfoni-pidkoryuje-svitovi-reitingi-9xr37d>. [in Ukrainian].
8. Tsyfrovizatsiia rehioniv i hromad: pershi vymiryuvannia 2025 roku [Digitalization of regions and communities: first measurements of 2025] (2025). Retrieved from: <https://www.decentralization.ua/en/news/19603>. [in Ukrainian].